

An aerial photograph of a ski jump stadium during the golden hour of sunset. The ski jump track, a long concrete structure with a red safety fence, extends from a high take-off platform over a dense forest of evergreen trees. Below the track, a large stadium with tiered seating is visible, along with a blue running track and a green football pitch. In the background, a city with various buildings and a body of water are visible under the warm, hazy light of the setting sun.

C21-kaupunkien kaupunginjohtajien hallitusohjelmataavoitteet 2023

Kuva: Tuomas Uusheimo

Kestävä tulevaisuus luodaan kaupungeissa

C21-verkosto kokoaa yhteen Suomen suurimmat 21 kaupunkia. Näissä kaupungeissa asuu yli puolet Suomen väestöstä ja vuoteen 2040 yhä useampi, arviolta 60 prosenttia. Kun muun maan väestönkasvu on vuoteen 2040 yhden prosentin luokkaa, kasvaa C21-kaupunkien väestö 11 prosenttia. Kaupungit vetävät puoleensa työpaikkoja (63 % kaikista maan työpaikoista), vieraskielisiä (77 % koko maan vieraskielisistä) sekä korkeakoulutettuja (67 % koko maan korkeakoulutetuista). **C21-kaupunkien asema yhdessä ja erikseen on ratkaiseva niin kansantalouden vahvistamisen, kestävän kehityksen kuin työvoiman saatavuuden parantamisen kannalta.**

Seuraavalla hallituskaudella on tuleekin olla kaupunkien aika. On aika rakentaa tuloksekasta ja koko Suomea hyödyttävää yhteistyötä kaupunkien ja valtion välille sekä keskittyä sellaisiin uudistuksiin, jotka tukevat kaupunkien kasvua ja roolia. Tälle ajatukselle pohjaavat myös C21-kaupunkien kaupunginjohtajien hallitusohjelmataavoitteet. Ne jakaantuvat kolmeen kokonaisuuteen:

- ***Normiohjauksesta aitoon kumppanuuteen***
- ***Riittävät resurssit maailmanluokan haasteiden ratkaisemiseen***
- ***Ilmastonmuutos pysäytetään suurissa kaupungeissa***

**Normiohjauksesta aitoon
kumppanuuteen**

- **Irtaannutaan yhtenäiskuntamallista** ja yhtenä askeleena tätä kohti laajennetaan kaupunkien toimintavapautta, esimerkiksi viemällä eteenpäin uudenlaista vapaakaupunkikokeilua.
- **Rakennetaan kaupunkipolitiikkaa valtion ja kaupunkien väliseen sopimukselliseen kumppanuuteen perustuen.**
- **Parannetaan kaupunki- ja kaupunkitalousvaikutusten arviointia.** Pidättäydytään tekemästä sellaisia uudistuksia, jotka heikentävät kaupunkien taloutta ja investointikykyä. Varmistetaan tätä kautta kaupunkien mahdollisuus vastata kasvun ja vihreän siirtymään haasteisiin.

- **Viedään eteenpäin mahdollistavaa lainsäädäntöä, jossa painotetaan laadullista ohjausta tiukkojen mitoitusten ja kriteereiden sijaan.** Lainsäädäntöä sovitetaan nykyistä paremmin niin toiminnallisesti erilaisiin kuin erikokoisiin kaupunkiorganisaatioihin. Vaatimusten ja raamien väljentäminen edistävät muutosjoustavuutta, jota nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä tarvitaan.
- **Hyvinvointialueiden tehtäväkenttää ei laajenneta.** Kaupunkien ja hyvinvointialueiden on pystyttävä sopimaan yhteistyöstä tasa-arvoisella ja järkevällä tavalla keskenään.
- **Torjutaan segregaatiota aiempaa vaikuttavammin.** Suurimmat kaupungit ja valtio selvittävät yhteistyössä kansainvälisten esimerkkien pohjalta, voisiko lainsäädännöllä lisätä työkaluja ja kaupunkien toimintavapautta segregaation torjuntaan. Työtä tuetaan valtionavustuksilla ja kansallisen tiedontuotannon kehittämisellä.

**Riittävät resurssit
maailmanluokan
haasteiden
ratkaisemiseen**

- **Tehdään selvitys kuntien tulevaisuuden, erityisesti pitkän aikavälin rahoituspohjasta.** Selvityksessä huomioidaan kuntien talouden kestävyys ja investointikyky, kannusteet tehokkaaseen toimintaan sekä taloudellisen, ekologisen ja sosiaalisen kasvun näkökulma.
- **Sote-rahoitusmalli päivitetään.** Mallin on oltava oikeudenmukainen, ymmärrettävä ja selkeä. Rahoitusmallissa huomioidaan eri alueiden sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluiden järjestämisen todellinen rahoitustarve mahdollisimman kattavasti, tuotantokustannusten erot eri alueiden välillä sekä alueiden erityispiirteet. Laskennallista rahoitusmallia ja sen taustalla vaikuttavaa THL:n tarvekerrointutkimusta kehitetään ja päivitetään läpinäkyvästi.
- **Sote-rahoitusmallia muutetaan myös niin, että se kannustaa alueita nykyistä paremmin tuottavuuden kehittämiseen.** Valtion on varmistettava riittävät toimenpiteet rahoituksen tehokkaaseen käyttöön.

- **Valtion rahoitusta siirretään tehtävien perusrahoitukseen.**
Vaikuttavuuden näkökulmasta erilaiset irralliset valtion kehittämishankerahoitukset eivät edistä pitkäjänteistä ja poikkihallinnollista kehittämistyötä kaupungeissa.
- **Parannetaan osaavan työvoiman saatavuutta kasvattamalla korkeakoulutuksen ja jatkuvan oppimisen resursseja.**
Lisätään myös työperäistä maahanmuuttoa, parannetaan ja nopeutetaan lupaprosesseja, kehitetään etäasiointia ja digitalisoidaan palveluita. Kansainvälisten osaajien houkutteluun ja kotoutumista tukeviin palveluihin osoitetaan pysyvät resurssit niille alueille, joille maahanmuuttajat keskittyvät. Selvitetään, voisivatko kaupungit myöntää jatkossa työluvut.

- **Kansainvälisten osaajien perheiden kotoutumisen vahvistamiseksi heidän lapsilleen tarjotaan mahdollisuus koko koulutuspolutun suorittamiseen englannin kielellä ja valtio osallistuu koulupolutun rahoittamiseen.**

Tämän vuoksi säädetään mahdollisuus suorittaa lukiokoulutus ja ylioppilastutkinto englannin kielellä ja lisätään englanninkielisten tutkintojen määrää ammatillisessa koulutuksessa. Opetukseen sisällytetään tarvittava suomen kielen opetus.

- **Liikennehankkeille haetaan maksimaalinen EU-rahoitus niiden suunnitteluun ja toteutukseen valtion rahoituksen lisäksi.** Tämä edellyttää sitä, että valtio lisää liikennehankkeiden suunnittelua.

- **Jokaisella kunnalla on oltava TE-palvelujen järjestämisvastuu sekä lainsäädännölliset ja rahoitukselliset mahdollisuudet sopia TE-palvelujen järjestämisestä työllisyysalueen kuntien kesken.** Kuntien mahdollisuuksia tehdä paikallisiin tarpeisiin pohjautuvia ratkaisuja lisätään ja siksi Pohjoismaiseen työnhaun malliin liittyvää yksityiskohtaista palveluprosessin sääntelyä puretaan.
- **Hyvinvointialueiden vastuuta työttömyyden pitkittymisen ehkäisystä vahvistetaan ja selkeytetään niiden nykyisen tehtäväkentän rajoissa.** Hyvinvointialueilla on oltava riittävät kannustimet ja työkalut pitkäaikaistyöttömyyden ennaltaehkäisyyn ja hoitamiseen. Niiden rahoitusvastuun on katettava puolet kuntien vastuulle tulevista työttömyysetuusmenoista niiden asiakkaiden osalta, joille työttömyysetuutta on maksettu yli 400 päivää.

- **TKI-rahoitusta lisätään vähintään neljään prosenttiin BKT:sta ja rahoitus kohdennetaan kilpailullisesti tutkimus- ja innovaatiopotentiaaliin sekä toiminnan laatuun perustuvien kriteerien avulla.**
- **Toisen asteen koulutuksen resursseja ja lupaprosesseja parannetaan.**

Tällä hetkellä keskuskaupungit kattavat muiden kuntien nuorten koulutuskustannuksia. Toisen asteen rahoitusta muutetaan niin, että kotikunta osallistuu koulutuksen järjestämisen kustannuksiin.

Ammatillisen koulutuksen järjestämislupamenettelyä joustavoitetaan, jotta ammatillisen koulutuksen keinoin voidaan vastata paremmin alueiden osaamistarpeisiin.

- **Kulttuurilaitosten ja -järjestöjen rahoitus turvataan ja mahdollistetaan kulttuurialan investoinnit.**
- **Valtio, kaupungit ja hyvinvointialueet kehittävät yhdessä turvallisuus- ja kriisijohtamista ja yhteisen tilannekuvan ylläpitoa.**

Valtion tulee jatkossa vastata suojatiloissa olevien johtokeskustilojen verkostosta ja niiden tarvitsemasta infrasta ja järjestelmistä.

Johtokeskustoimintaan varmistetaan erillisrahoitus, joka ei saa olla osa hyvinvointialueen yleiskatteellista rahoitusta.

**Ilmastonmuutos
pysäytetään suurissa
kaupungeissa**

- Uusiutuvat energiamuodot tukevat siirtymistä hiilineutraaliuteen.

Siirtymää maalämpöön, tuulivoimaan, vetyyn ja aurinkoenergiaan sekä teollisuudessa että kotitalouksissa resursoidaan riittävästi. Tuulivoiman lisäinvestoinnit ja sujuva luvittaminen sekä panostukset merituulivoiman tutkimukseen ja kokeiluihin varmistetaan.

Kotitalouksia ja yrityksiä tuetaan energiaremontteja avustamalla ja vaikuttavalla energianeuvonnalla.

- **Varmistetaan riittävä valtion rahoitus TKI-toiminnan kehittämiseksi ja kiertotalousosaamisen vahvistamiselle.** Kiertotalouden on oltava taloudellisesti kestävä ratkaisu kaupungeille ja elinkeinoelämälle.

Myös digivihreän kaksoissiirtymän toteuttamista tuetaan innovaatiopanostuksilla, jolloin pystytään kytkemään myös yrityksiä päästöjen vähentämiseen sekä kasvattamaan hiilikädenjälkeä.

- Kasvavien kaupunkiseutujen tiivistyvä kehitys on koko Suomen kilpailukyvyn ja liikenteen hiilidioksidipäästöjen hillitsemisen näkökulmasta keskeistä. **Siksi seuraavalla hallituskaudella ei tule viedä eteenpäin sellaisia alueidenkäyttöön liittyviä uudistuksia, jotka aiheuttaisivat kunnille raskaita menettelyjä ja lisäresursointitarpeita.** Alueidenkäytön suunnittelujärjestelmän periaatteina on oltava monikäyttöisyys ja joustavuus.
- **Kestäviä liikkumismuotoja ja niissä syntyviä innovaatioita, kuten älyliikennettä, vedyn käytön kokeilua ja pilotointia liikenteessä tuetaan kansallisesti liikenteen päästöjen vähentämiseksi.**

- Varmistetaan kohdennettu rahoitus kunnille luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi ja vesistöjen tilan parantamiseksi.
- EU:n mission kautta voidaan vahvistaa kaikkien suurten kaupunkien ilmastotyötä. Siksi **valtio tukee laajamittaisesti EU:n missioon valittujen kaupunkien työtä ja työn tulosten hyödyntämistä muissa kaupungeissa.**
- Lisätään vuoropuhelua ja rakennetaan yhteistä tilannekuvaa valtion ja kaupunkien kesken ilmastonmuutoksen torjunnasta ja siihen sopeutumisesta.

Pyritään yhteistyössä luomaan yhdenmukaisia mittareita ja tavoitteita ilmastotyölle ja sen seurannalle.

Valtakunnallisessa työssä otetaan huomioon alueiden ja kaupunkien erilaisuus ja erityispiirteet.

Kuva: Lappeenrannan kaupunki

